

ΣΕΒ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ 2002 ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 2003

Αποτελέσματα Δειγματοληπτικής Έρευνας

ΙΟΥΝΙΟΣ 2003

ISSN: 1108-5444

Επιστημονική Επιμέλεια και Συγγραφή του Κειμένου

- Κ. Δ. Αϊβαλής
- Χ. Φ. Μπέλλας
- Α. Α. Τορτοπίδης

Στατιστική Ανάλυση

- Χ. Φ. Μπέλλας
- Γ. Παναγιωτίδης

Συντονισμός Ερευνητών

- Ε. Δεμερτζή

Πίνακας Περιεχομένων

	Σελίδα
1. Εισαγωγή και Βασικές Διαπιστώσεις	1
2. Η Μεθοδολογία της Έρευνας	4
3. Οι Εξελίξεις στην Ελληνική Βιομηχανία το 2002	6
4. Οι Προσδοκίες της Βιομηχανίας για το 2003	10
5. Οι Απόψεις των Εκπροσώπων της Μεταποίησης για τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	12
6. Οι Απόψεις των Εισηγμένων Βιομηχανιών για την Εφαρμογή των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων	13

Κατάλογος Πινάκων

2.1 Ο Πληθυσμός των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων	4
2.2 Το Δείγμα Neyman-Chatterjee των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων	5

Κατάλογος Διαγραμμάτων

3.1 Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2002	6
3.2 Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002	7
3.3 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002	8
4.1 Σύγκριση Προσδοκιών 2002-2003 Σύνολο Μεταποίησης	10
5.1 Τα Αποτελέσματα της Διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης	12
6.1 Οι Αναμενόμενες Επιπτώσεις από την Εφαρμογή των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης	13
6.2 Οι Απόψεις για την Ευχέρεια Εφαρμογής των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης	13
6.3 Η Προετοιμασία για την Εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων	14

Πίνακες Παραρτήματος

1 Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2002	17
2 Τα Αποτελέσματα από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002	17
3 Ανάλυση των Αποτελεσμάτων από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002	17
4 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002	18
5 Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002 Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου	19
6 Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003	20
7 Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003 Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου	21
8 Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Επιδράσεις της	22
9 Οι Επιπτώσεις από τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	22

1. Εισαγωγή και Βασικές Διαπιστώσεις

Η δεύτερη ετήσια έρευνα στις βιομηχανικές επιχειρήσεις που πραγματοποίησαν από κοινού ο ΣΕΒ και η ICAP αποτελεί συνέχεια της προσπάθειας που ξεκίνησε τον προηγούμενο χρόνο και αποσκοπεί στην ταχεία αποτύπωση των κύριων εξελίξεων στην ελληνική βιομηχανία, πολύ νωρίτερα από τον Νοέμβριο 2003, όταν αναμένεται να ολοκληρωθεί η δημοσίευση των ισολογισμών της χρήσεως 2002. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν την αξιόπιστη συμπλήρωση των στοιχείων για τα έτη 2001 και προηγούμενα που καλύπτουν όλες οι έως σήμερα δημοσιευμένες εκθέσεις. Η έρευνα είχε τρεις στόχους: πρώτον, να διατυπωθούν εκτιμήσεις για την εξέλιξη βασικών μεγεθών της ελληνικής μεταποίησης κατά το 2002· δεύτερον, να καταγραφούν οι προσδοκίες και οι στόχοι των εκπροσώπων της για το 2003 και, τρίτον, να διερευνηθεί η στάση τους έναντι ορισμένων σημαντικών θεμάτων της τρέχουσας οικονομικής επικαιρότητας. Τα θέματα που εξετάστηκαν ήταν οι επιπτώσεις της επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης στην πορεία των βιομηχανιών, καθώς και η αξιολόγηση των ευκαιριών και των κινδύνων που συνεπάγεται η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, μέρος της έρευνας αφορούσε αποκλειστικά τις εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών εταιρίες· συγκεκριμένα, ρωτήθηκαν για τις επιπτώσεις των νόμων 3016/2002 και 3091/2002 για την εταιρική διακυβέρνηση, αλλά και για τον βαθμό προσαρμογής των λογιστικών τους πρακτικών προς τα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Η παρούσα δειγματοληπτική έρευνα καλύπτει τα αποτελέσματα της βιομηχανίας κατά τη χρήση 2002 και προβλέψεις για τη χρήση 2003.

Το 2002 υπήρξε χρόνος χαμηλών επιδόσεων για την ελληνική βιομηχανία, όπως άλλωστε συνέβη και στις περισσότερες βιομηχανικές χώρες. Εκτιμάται ότι συνεχίστηκε η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των πωλήσεων, στασιμότητα ή και μικρή μείωση της απασχόλησης και σημαντική κάμψη της επενδυτικής δραστηριότητας.

Παρ' ότι ως σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2002 θεωρήθηκε η εισαγωγή του ευρώ στις συναλλαγές, οι ίδιες οι βιομηχανίες θεώρησαν ότι οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και η επιβράδυνση των οικονομιών της ζώνης του ευρώ τις επηρέασαν περισσότερο. Τα δύο τρίτα θεωρούν ότι επηρεάστηκαν αρνητικά από την δυσμενή αυτή συγκυρία· κυρίως λόγω περιορισμού της εσωτερικής ζήτησης (33,8% των βιομηχανιών), των εξαγωγών (17,2%) και αναβολής επενδύσεων (9,5%). Συμπεραίνεται επίσης ότι οι αρνητικές επιπτώσεις από την επιβράδυνση έγιναν περισσότερο αισθητές το 2002 από ό,τι το προηγούμενο έτος. Στην περυσινή έρευνα το ποσοστό των βιομηχανιών που είχαν δηλώσει ότι είχαν επηρεασθεί αρνητικά από την παγκόσμια επιβράδυνση το 2001 ήταν 51,7%.

Οι μεγάλες μεταβολές των τιμών του πετρελαίου που συνέβησαν το 2002 επηρέασαν τα αποτελέσματα της βιομηχανίας· ιδιαίτερα δε των εταιριών του κλάδου του πετρελαίου. Για λόγους ορθότητας των συμπερασμάτων, εξετάζονται οι εξελίξεις τόσο στο σύνολο της βιομηχανίας, όσο και χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου.

Η αύξηση των πωλήσεων κατά το 2002 είναι λίγο μόνο υψηλότερη από την αύξηση των τιμών (4,4% στο σύνολο και 6,1% χωρίς τις πετρελαϊκές). Το γεγονός αυτό συμβαδίζει με την εκτίμηση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας για χαμηλή αύξηση του όγκου παραγωγής της μεταποίησης. Οι ελληνικές βιομηχανίες κατάφεραν να διατηρήσουν θετικό ρυθμό πωλήσεων αφιερώνοντας ιδιαίτερα αυξημένους πόρους στην προώθηση των πωλήσεών τους. Σύμφωνα με ενδείξεις, οι δαπάνες πωλήσεων φαίνεται να αυξήθηκαν μεταξύ 10% και 15% το 2002.

Εάν εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου προκύπτει ότι τα κέρδη προ φόρου αυξήθηκαν λιγότερο από τις πωλήσεις (4,8%). Ως αποτέλεσμα, το περιθώριο καθαρού κέρδους παρέμεινε στάσιμο. Αντίθετα, στις πετρελαϊκές τα προ φόρου κέρδη διευρύνθηκαν με ρυθμό ταχύτερο των πωλήσεων και το περιθώριο καθαρού κέρδους αυξήθηκε.

Πιθανότατα, τόσο οι χρηματοοικονομικές δαπάνες, όσο και οι αποσβέσεις περιορίστηκαν ως ποσοστά των πωλήσεων, δημιουργώντας ευκαιρίες για αύξηση του περιθωρίου καθαρού κέρδους. Το γεγονός ότι κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό αποτελεί σημαντική ένδειξη των αυξημένων ανταγωνιστικών πιέσεων που δέχεται η ελληνική μεταποίηση. Άλλος σημαντικός παράγοντας που επηρέασε την κερδοφορία πρέπει να ήταν η καθοδική πορεία του χρηματιστηρίου.

Παρά την ισχνή αύξηση των πωλήσεων, εκτιμάται ότι τα μικτά κέρδη ήταν αυξημένα (κατά 9,5% για το σύνολο και κατά 8,8% χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου) ως αποτέλεσμα της συγκράτησης της ανόδου του συνολικού κόστους πωληθέντων. Οι βιομηχανίες κατόρθωσαν να περιορίσουν την αύξηση του κόστους πωληθέντων σε επίπεδο χαμηλότερο από την αύξηση των πωλήσεων (5,4% για το κόστος πωληθέντων έναντι 6,1% για τις πωλήσεις των μη πετρελαϊκών βιομηχανιών). Η διαφορά αυτή μεταξύ των ρυθμών είναι δυνατόν να αποδοθεί σε μια σειρά παραγόντων. Πρώτον, στην άνοδο της παραγωγικότητας που είναι αποτέλεσμα της αυξημένης επενδυτικής δραστηριότητας κατά τα προηγούμενα έτη. Δεύτερον, στις χαμηλότερες τιμές πετρελαίου κατά τους πρώτους εννέα μήνες του έτους. Τρίτον, στην στασιμότητα των τιμών των άλλων πρώτων υλών, στην οποία συντέλεσε και η άνοδος του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η συγκράτηση της ανόδου του κόστους πωληθέντων επιτεύχθηκε χωρίς να περιοριστεί το εργατικό κόστος, που εκτιμάται ότι αυξήθηκε συνολικά με ρυθμό υψηλότερο του ρυθμού των πωλήσεων (6,4% για τις μη πετρελαϊκές εταιρίες). Μάλιστα, σε συνδυασμό με την εκτίμηση ότι η απασχόληση στη βιομηχανία περιορίστηκε ελαφρά το 2002, η μέση αμοιβή των εργαζομένων στη μεταποίηση φαίνεται να αυξήθηκε με ρυθμό που μπορεί να υπερβαίνει το 7,0%.

Παρά τις δυσκολίες που δημιούργησε η διεθνής συγκυρία, εκτιμάται ότι οι ελληνικές βιομηχανίες κατάφεραν να διατηρήσουν θετικό ρυθμό μεταβολής των εξαγωγών τους (6,8% εξαιρουμένου του κλάδου επεξεργασίας πετρελαίου). Η εξαγωγική προσπάθεια φαίνεται να αποδίδει περισσότερο για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν μεγαλύτερα περιθώρια για να κερδίσουν μερίδια στις αγορές του εξωτερικού, στις οποίες έχουν αρχίσει να εισέρχονται πολύ πρόσφατα. Αντίθετα, η αξία των εξαγωγών των μεγάλων βιομηχανιών εκτιμάται ότι ήταν μειωμένη. Το αποτέλεσμα των έντονων αυτών προσπαθειών είναι ότι σήμερα ένα τμήμα των πωλήσεων, που ανέρχεται σε περίπου 20% για τις μικρότερες και 25% για τις μεγαλύτερες βιομηχανίες, εξάγεται από τη χώρα. Πιθανότατα, στην υποστήριξη της εξαγωγικής προσπάθειας κατευθύνθηκε μεγάλο μέρος των αυξημένων δαπανών προώθησης των πωλήσεων με αρνητικές όμως επιπτώσεις στην καθαρή κερδοφορία.

Η μεγαλύτερη επίπτωση από τις αρνητικές εξελίξεις κατά το 2002 παρατηρείται στις νέες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Σε σχέση με τις ιδιαίτερα αυξημένες επενδύσεις του προηγούμενου έτους, παρουσιάζουν μεγάλη μείωση που μπορεί να ξεπερνάει το 30%. Η μείωση των επενδύσεων είναι δυνατόν να αντανάκλα την αυξημένη αβεβαιότητα από την διεθνή γεωπολιτική αστάθεια και οικονομική επιβράδυνση και τις κακές επιδόσεις των κεφαλαιαγορών. Αρνητική θα πρέπει να ήταν επίσης για τις επενδύσεις η συρρίκνωση των κερδών που υπήρξε το 2001. Είναι επίσης πιθανό ότι πολλές βιομηχανίες έχουν ολοκληρώσει ή κοντεύουν να ολοκληρώσουν τα επενδυτικά τους προγράμματα με αποτέλεσμα οι βιομηχανικές επενδύσεις να έχουν εισέλθει σε μια φάση αποκλιμάκωσης. Εντούτοις, ακόμη και μετά από αυτή τη μείωση, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός που προκύπτει από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας: οι επενδύσεις που πραγματοποίησαν οι ελληνικές βιομηχανίες το 2002 ήταν περίπου ίσες με τα καθαρά προ φόρου κέρδη τους.

Οι προσδοκίες και οι στόχοι των βιομηχανιών για το 2003 χαρακτηρίζονται από την συνήθη στις έρευνες αυτές αισιοδοξία. Ωστόσο, σε σύγκριση με τις προσδοκίες που είχαν καταγραφεί κατά την περυσινή έρευνα για το 2002, επικρατεί λιγότερη αισιοδοξία για μια σειρά κρίσιμων

μεταβλητών. Συγκεκριμένα, οι στόχοι για τις πωλήσεις, τις εξαγωγές και τα μικτά κέρδη είναι λιγότερο φιλόδοξοι από τους αντίστοιχους περυσινούς. Αντίθετα, μεγαλύτερη αισιοδοξία επικρατεί όσον αφορά τα προ φόρου κέρδη. Τούτο όμως οφείλεται περισσότερο στο γεγονός ότι μεγάλες ζημιόγόνες εταιρίες αναμένουν ότι θα περιορίσουν το αρνητικό τους αποτέλεσμα το 2003. Τέλος, σχεδιάζεται αύξηση της απασχόλησης, η οποία όμως τελεί υπό την μάλλον μη ρεαλιστική υπόθεση για χαμηλή άνοδο του εργατικού κόστους.

Η σχετική πλειονότητα των βιομηχανιών θεωρεί ότι η διεύρυνση της ΕΕ θα είναι επωφέλης για αυτές. Η πεποίθηση αυτή στηρίζεται κυρίως στην εκτίμηση ότι θα διευρυνθούν οι εξαγωγικές δυνατότητες. Υπάρχει όμως και ένα περιορισμένο τμήμα που θεωρεί ότι η διεύρυνση θα το επηρεάσει αρνητικά· κυρίως λόγω αυξημένων ανταγωνιστικών πιέσεων, δεδομένου ότι οι εν λόγω χώρες έχουν χαμηλότερο εργατικό κόστος.

Οι περισσότερες εισηγμένες εταιρίες του δείγματος θεωρούν ότι η εφαρμογή των νέων προτύπων εταιρικής διακυβέρνησης θα είναι προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων μερών, ήτοι των ίδιων των επιχειρήσεων, των μετόχων, των εργαζομένων, των πελατών, κ.ά. Πρέπει όμως να υπογραμμισθεί ότι περίπου μία στις πέντε δεν ήταν σε θέση να απαντήσουν.

Τέλος, όσον αφορά την προετοιμασία για την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων, το 20,0% των βιομηχανιών δήλωσαν ότι έχει ήδη προετοιμασθεί· η δε πλειονότητα προετοιμάζεται. Και πάλι όμως μία στις πέντε επιχειρήσεις δεν έδωσε πληροφορίες.

2. Η Μεθοδολογία της Έρευνας

Η δειγματοληπτική έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα Μαρτίου-Απριλίου 2003 με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου σε κατάλληλα επιλεγμένο δείγμα 302 βιομηχανικών επιχειρήσεων. Το ποσοστό ανταπόκρισης στην έρευνα ήταν 84,1%, απάντησαν δηλαδή 254 εταιρίες. Το ποσοστό αυτό είναι κάπως χαμηλότερο σε σχέση με την περυσινή έρευνα και βεβαίως διαφέρει μεταξύ των επιμέρους ερωτήσεων.

Η επιλογή του δείγματος από το αρχείο του ΣΕΒ έγινε όπως και κατά την περυσινή έρευνα με την μεθοδολογία Neyman-Chatterjee. Επιλέχθηκε δηλαδή τυχαίο, στρωματοποιημένο, μη αναλογικό δείγμα το οποίο αντιμετωπίζει επιτυχώς τις μεγάλες διακυμάνσεις που χαρακτηρίζουν τα βασικά μεγέθη της ελληνικής μεταποίησης. Κριτήρια στρωματοποίησης ήταν το μέγεθος των εταιριών και ο κλάδος. Συγκεκριμένα, οι εταιρίες του αρχείου του ΣΕΒ κατετάγησαν σε 14 ενοποιημένους κλάδους και εντός κάθε κλάδου διαχωρίστηκαν σε δύο κατηγορίες, μεγάλες και μικρές-μεσαίες με κριτήριο διαχωρισμού το ενεργητικό των €30 εκ.

Πίνακας 2.1
Ο Πληθυσμός των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων

Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	1.082	60	1.142
Ποτά	165	10	175
Κλωστοϋφαντουργία	355	16	371
Ένδυση-Υπόδηση	384	2	386
Ξύλο-Χαρτί	268	12	280
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	521	13	534
Επεξεργασία Πετρελαίου	37	5	42
Χημικά-Πλαστικά	625	35	660
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	534	17	551
Βασική Μεταλλουργία	86	22	108
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	793	18	811
Η/Υ Υλικό και Συσκευές	227	8	235
Μεταφορικά Μέσα	125	7	132
Διάφορα Προϊόντα	340	5	345
Σύνολο	5.542	230	5.772

Από τα 28 σύνολα εταιριών που προέκυψαν, καθορίστηκε βάσει της μεθόδου Neyman-Chatterjee ο αριθμός των εταιριών που έπρεπε να επιλεγεί από το κάθε σύνολο στο δείγμα. Για την αριστοποίηση του δείγματος, έγιναν επανειλημμένες τυχαίες πειραματικές επαναληπτικές δειγματοληψίες τύπου Monte Carlo, ούτως ώστε να επιλεγθεί το άριστο δείγμα, ήτοι εκείνο το οποίο περιορίζει σε σημαντικό βαθμό τις αποκλίσεις των εκτιμώμενων από τα πραγματικά μεγέθη κατά τα προηγούμενα έτη. Στο δείγμα που τελικά επιλέχθηκε, λόγω της φύσης της δειγματοληψίας, αντιπροσωπεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό οι μεγάλες βιομηχανίες. Το γεγονός αυτό ενισχύει την ακρίβεια των προβλέψεων.

Πίνακας 2.2
Το Δείγμα Neyman-Chatterjee των Βιομηχανικών Επιχειρήσεων

Κλάδος	Μικρές-Μεσαίες	Μεγάλες	Σύνολο
Τρόφιμα-Καπνός	39	29	68
Ποτά	5	10	15
Κλωστοϋφαντουργία	9	7	16
Ένδυση-Υπόδηση	11	2	13
Ξύλο-Χαρτί	9	4	13
Εκδόσεις-Εκτυπώσεις	15	4	19
Επεξεργασία Πετρελαίου	2	5	7
Χημικά-Πλαστικά	22	15	37
Μη Μεταλλικά Ορυκτά	17	17	34
Βασική Μεταλλουργία	4	20	24
Μεταλλικά Προϊόντα-Μηχανές	18	9	27
Η/Υ Υλικό και Συσκευές	7	8	15
Μεταφορικά Μέσα	3	5	8
Διάφορα Προϊόντα	5	1	6
Σύνολο	166	136	302

Τα επαγωγικά συμπεράσματα της παρούσας έρευνας αναφέρονται πρώτον στο σύνολο της μεταποίησης, δεύτερον στο σύνολο των μεγάλων βιομηχανιών και τρίτον στο σύνολο των μικρών-μεσαίων. Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος δεν επιχειρήθηκαν επαγωγικά συμπεράσματα για τους επιμέρους κλάδους.

Τα συμπεράσματα βασίστηκαν σε τρία διανύσματα συντελεστών στάθμισης. Το διάνυσμα το οποίο χρησιμοποιήθηκε για το σύνολο ήταν αυτό των μεριδίων του πλήθους των επιχειρήσεων κάθε μίας από τις 28 ομάδες στις οποίες υποδιαιρέθηκε ο πληθυσμός του αρχείου του ΣΕΒ. Αντίστοιχα ήταν και τα διανύσματα για μικρές-μεσαίες και τις μεγάλες μονάδες. Δηλαδή, οι συντελεστές στάθμισης για τις μικρές-μεσαίες ήταν τα μερίδια του πλήθους τους σε κάθε κλάδο επί του συνόλου των μικρών-μεσαίων επιχειρήσεων· με τον ίδιο τρόπο υπολογίστηκαν και οι συντελεστές των μεγάλων βιομηχανιών.

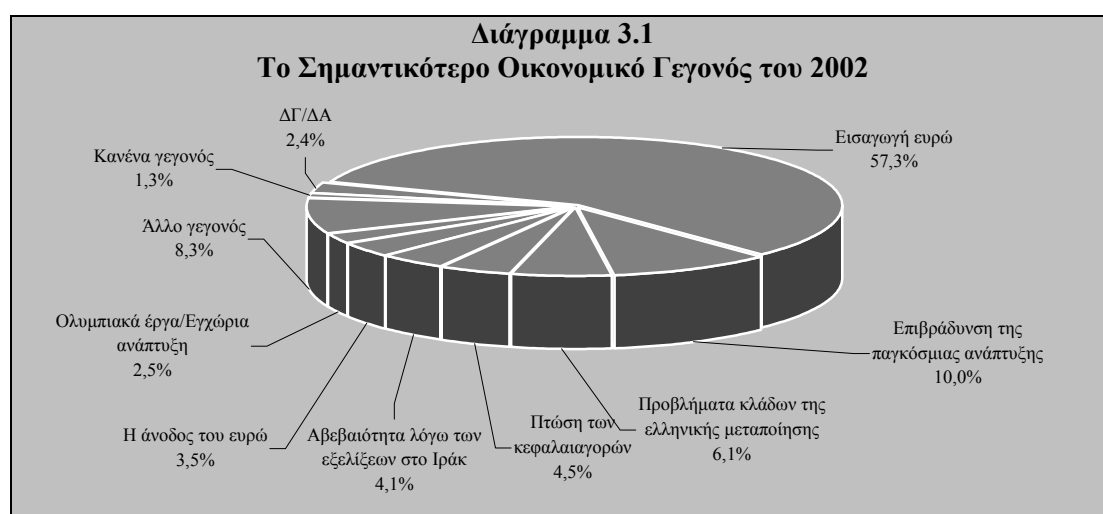
Για την προβολή των απαντήσεων των εταιριών του δείγματος στο σύνολο των υπό εξέταση πληθυσμών, για μεν τις κατηγορικού τύπου (ποιοτικές) απαντήσεις υπολογίστηκαν καταρχήν από το δείγμα τα ποσοστά σε κάθε εναλλακτικό σκέλος απάντησης· στην συνέχεια τα ποσοστά αυτά σταθμίστηκαν προκειμένου να γίνουν οι εκτιμήσεις για τις μικρές-μεσαίες, τις μεγάλες επιχειρήσεις και για το σύνολο της βιομηχανίας. Για δε τις ποσοτικού τύπου απαντήσεις υπολογίστηκαν κατ' αρχήν από το δείγμα αριθμητικοί μέσοι όροι, οι οποίοι και πάλι σταθμίστηκαν με τους ανωτέρω συντελεστές προκειμένου να γίνουν οι εκτιμήσεις για τα τρία σύνολα επιχειρήσεων.

3. Οι Εξελίξεις στην Ελληνική Βιομηχανία το 2002

Το 2002 ήταν το έτος κατά το οποίο έγινε η εισαγωγή των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ σε αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων δώδεκα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η οικονομία της ζώνης του ευρώ συνέχισε να βρίσκεται σε «χαμηλή πτήση» καθώς υπήρξε νέα επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας που συνοδεύτηκε από χαμηλό πληθωρισμό, μείωση των επενδύσεων και μικρή αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Επιπλέον, η επιχειρηματική και καταναλωτική εμπιστοσύνη κλονίσθηκαν τόσο από τις κακές επιδόσεις των κεφαλαιαγορών όσο και από την προοπτική πολέμου στο Ιράκ.

Η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε με αισθητά ταχύτερο ρυθμό έναντι του ρυθμού ανάπτυξης των οικονομιών της ευρωζώνης, επωφελούμενη από την εισροή πόρων από την ΕΕ, τα χαμηλά επιτόκια και την αυξημένη εγχώρια ζήτηση λόγω της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Υπήρξε επίσης μικρή κάμψη του ποσοστού ανεργίας. Ωστόσο, ο πληθωρισμός, παρ' ότι χαμηλός, διαμορφώθηκε σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον μέσο ευρωπαϊκό και το χρηματιστήριο συνέχισε την απογοητευτική πορεία του.

Η πλειονότητα των εκπροσώπων της βιομηχανίας θεώρησαν σαν σημαντικότερο οικονομικό γεγονός του 2002 την εισαγωγή σε κυκλοφορία των χαρτονομισμάτων και κερμάτων του ευρώ. Πιστεύουν ότι παρ' ότι υπήρξε για τις ίδιες κάποιο βραχυπρόθεσμο κόστος, οι επιπτώσεις του νέου νομίσματος σε μακροπρόθεσμη βάση θα είναι ευεργετικές. Μετά από την εισαγωγή του ευρώ, σημαντικότερο γεγονός του 2002 θεωρήθηκε η συνέχιση της επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας και ιδιαίτερα των οικονομιών της ευρωζώνης.

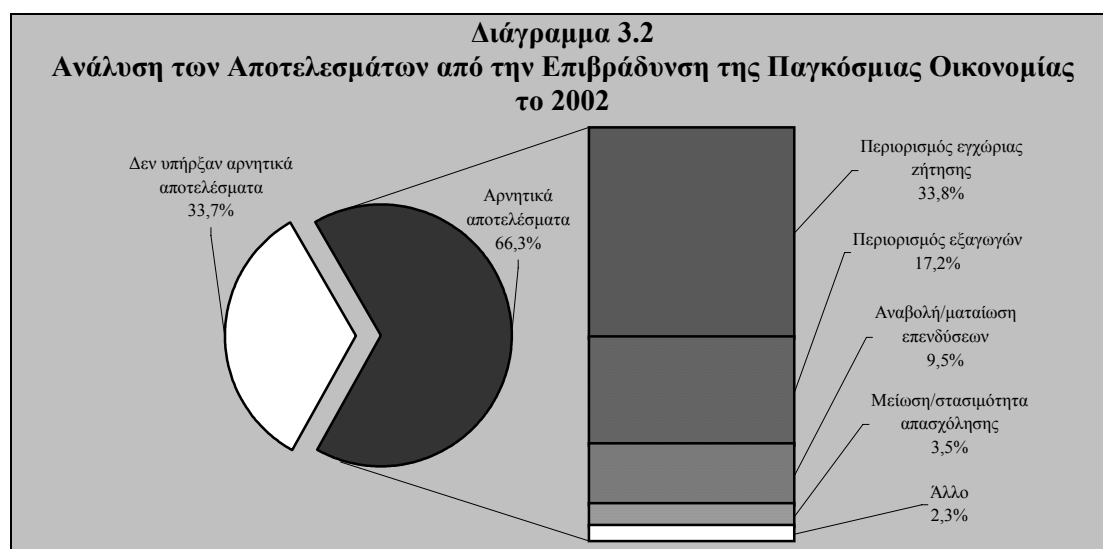

Τα μηνύματα της παρούσας έρευνας για την πορεία των βασικών μεγεθών της βιομηχανίας το 2002 δεν δικαιολογούν εφησυχασμό· ούτε όμως και πανικό. Εκτιμάται ότι η αξία των πωλήσεων ήταν αυξημένη μόνο κατά 4,4% έναντι του 2001. Η εκτίμηση αυτή συμβαδίζει με επίσημα στοιχεία τόσο για τον όγκο της παραγωγής, όσο και για τις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων.¹ Φαίνεται λοιπόν ότι μετά το 2000 οι πωλήσεις αυξάνονται με σημαντικά ασθενέστερο ρυθμό σε σχέση με προηγούμενα έτη. Στην επιβράδυνση αυτή συντέλεσε και η μείωση της τιμής των καυσίμων τόσο το 2001, όσο και το 2002, καθώς ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου κατέχει σημαντικό μερίδιο επί της συνολικής αξίας των πωλήσεων

¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) ο όγκος της μεταποιητικής παραγωγής αυξήθηκε κατά 1,2%. Επίσης, από επεξεργασμένα από την Τράπεζα της Ελλάδος στοιχεία της ΕΣΥΕ οι τιμές χονδρικής των βιομηχανικών προϊόντων εγχώριας κατανάλωσης αυξήθηκαν κατά 2,6%. (Βλ. *Εκθεση του Διοικητή για το Έτος 2002*, Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 2003, σελ. 145).

της μεταποίησης.² Επίσης, η συνεχιζόμενη ασθενής ανάπτυξη στην ευρωζώνη ασφαλώς επηρέασε αρνητικά την δυνατότητα επέκτασης των εξαγωγών.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα δύο τρίτα των βιομηχανιών (66,3%) δήλωσαν ότι επηρεάστηκαν αρνητικά από τη διεθνή συγκυρία. Ενδεικτικό ότι η επιβράδυνση έγινε περισσότερο αισθητή το 2002 είναι ότι στην αντίστοιχη ερώτηση που είχε γίνει κατά την περυσινή έρευνα το ποσοστό των εταιριών που είχαν δηλώσει ότι είχαν επηρεαστεί κατά το 2001 ήταν αισθητά μικρότερο, 51,7%. Για το ένα τρίτο των βιομηχανιών τα αποτελέσματα της επιβράδυνσης έγιναν έμμεσα αισθητά αφού είχαν σαν τελικό αποτέλεσμα να περιορισθεί η ζήτηση για τα προϊόντα τους στην εγχώρια αγορά. Το 17,2% των εταιριών επηρεάστηκε άμεσα, αφού δήλωσε ότι λόγω των συνθηκών αυτών πραγματοποίησε λιγότερες εξαγωγές· τέλος, ένα ποσοστό που πλησιάζει το 10,0% δήλωσε ότι ματαίωσε ή ανέβαλε τα επενδυτικά του σχέδια.

Όμως, παρά την δυσμενή διεθνή συγκυρία, από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι οι ελληνικές βιομηχανίες πέτυχαν κατά το 2002 να αυξήσουν τις εξαγωγές τους. Εκτιμάται ότι, χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου, η αύξηση της αξίας των εξαγωγών ήταν 6,8%.³ Η εκτίμηση αυτή βρίσκεται πολύ κοντά σε προσωρινές εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος.⁴ Από περαιτέρω επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας προκύπτει μάλιστα ότι η άνοδος των εξαγωγών οφείλεται αποκλειστικά στις επιδόσεις των μεσαίων και μικρών βιομηχανιών. Αντίθετα, οι εξαγωγές των εταιριών με ενεργητικό υψηλότερο των €30 εκ. φαίνεται ότι ήταν μειωμένες έναντι του 2001. Υπάρχουν συνεπώς ενθαρρυντικές ενδείξεις για την ύπαρξη ενός μεγάλου αριθμού ελληνικών μεταποιητικών μονάδων μεσαίου και μικρού μεγέθους που έχουν την δυνατότητα να ανταποκριθούν με επιτυχία στις απαιτήσεις των αγορών του εξωτερικού. Η εξαγωγική προσπάθεια πολλών από αυτές έχει ξεκινήσει πρόσφατα με αποτέλεσμα να μπορούν, ξεκινώντας από χαμηλή βάση, να επιτυγχάνουν ιδιαίτερα ικανοποιητικούς ρυθμούς αύξησης των πωλήσεών τους στο εξωτερικό.

Εκτιμάται ότι κατά το 2002 τα μικτά κέρδη της βιομηχανίας αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τις πωλήσεις (9,5% για το σύνολο της μεταποίησης ή 8,8% χωρίς τον κλάδο επεξεργασίας πετρελαίου). Ως εκ τούτου υπήρξε μια ιδιαίτερα συγκρατημένη αύξηση του κόστους πωληθέντων (κατά 3,1% ή 5,4% ανάλογα με το εάν συμπεριληφθεί ή όχι ο εν λόγω κλάδος). Η ικανοποιητική συμπεριφορά των μικτών κερδών δεν ήταν απόρροια περιορισμού ή συγκράτησης του κόστους της εργασίας. Από την έρευνα προκύπτει ότι, παρά την μείωση

² Εάν δεν ληφθεί υπόψη ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου τότε ο ρυθμός αύξησης των πωλήσεων εκτιμάται σε 6,1%.

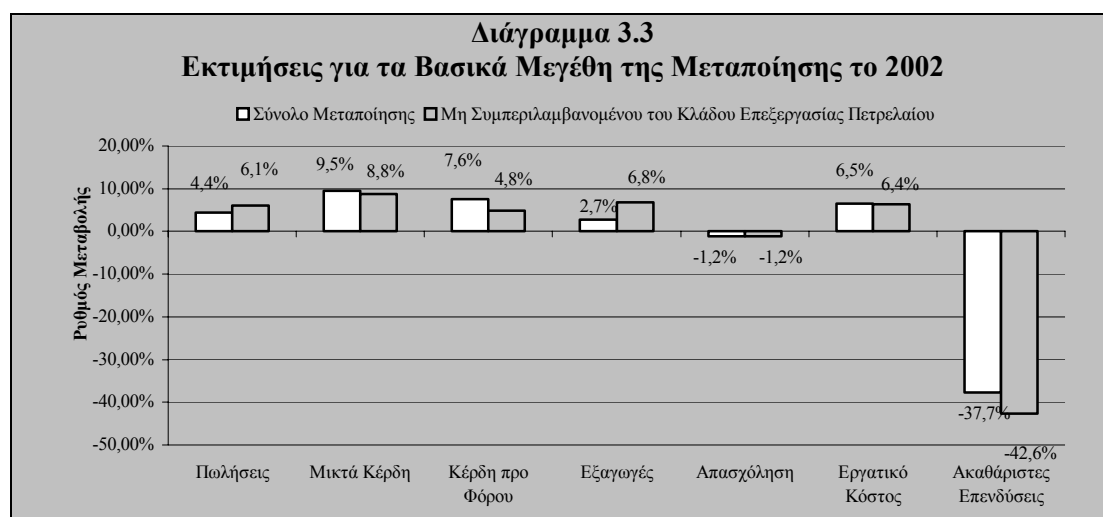
³ Εάν συμπεριληφθεί και ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου ο ρυθμός αύξησης περιορίζεται αισθητά σε 2,7%.

⁴ Βλ. Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2002, ο.π. σελ. 117.

της απασχόλησης κατά 1,2%, το συνολικό εργατικό κόστος ήταν αυξημένο κατά 6,5%. Η εκτίμηση αυτή σχεδόν συμπίπτει με παρόμοιες εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος και της ΕΣΥΕ.⁵ Συνεπώς, η αύξηση στο εργατικό κόστος ανά απασχολούμενο στην μεταποίηση θα πρέπει να ξεπέρασε το 7,0% και ασφαλώς δεν συνέβαλε στην αύξηση των μικτών κερδών.

Η συγκράτηση του ρυθμού αύξησης του κόστους είναι δυνατόν να αποδοθεί σε παράγοντες της συγκυρίας του 2002 όπως οι μειωμένες τιμές των καυσίμων (ιδιαίτερα κατά τους πρώτους εννέα μήνες του έτους) και των πρώτων υλών⁶. Στις μειώσεις αυτές σημαντικό ρόλο πρέπει να έπαιξε και η ισχυροποίηση του ευρώ έναντι του δολαρίου που συνεχίζεται εντονότερα και κατά το τρέχον έτος⁷. Φαίνεται συνεπώς ότι το ισχυρό ευρώ λειτουργεί ως παράγοντας συγκράτησης του κόστους παραγωγής της μεταποίησης, παρ' ότι δυσκολεύει τις εκτός της ευρωζώνης εξαγωγές.

Η κύρια όμως αιτία της διαφαινόμενης συγκράτησης της ανόδου του κόστους πωληθέντων θα πρέπει να ήταν η βελτίωση της παραγωγικότητας⁸ στην μεταποίηση που είναι αποτέλεσμα των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια. Η συνέχιση των επενδύσεων και η ενσωμάτωση στην ελληνική βιομηχανία ζωτικών τεχνολογικών καινοτομιών αποτελεί το βασικό μέσο με το οποίο θα συνεχισθεί η αύξηση της παραγωγικότητας.

Όμως, από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι οι βιομηχανικές επενδύσεις υπέστησαν το 2002 σοβαρή καθίζηση που ενδεχομένως να ξεπερνά και το 30,0%. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει εκτιμήσεις που έχει διατυπώσει πρόσφατα το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ). Ενδεχομένως η συρρίκνωση των επενδύσεων να αντανακλά την αυξημένη αβεβαιότητα που πηγάζει από την γεωπολιτική αστάθεια αλλά και από απαισιόδοξες προβλέψεις για την πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας. Είναι επίσης πιθανόν ότι η κακή πορεία του ελληνικού χρηματιστηρίου έχει σχεδόν εκμηδενίσει την δυνατότητα χρηματοδότησης επενδύσεων μέσω της κεφαλαιαγοράς. Δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται επίσης ότι η κερδοφορία της βιομηχανίας είχε υποστεί σημαντική κάμψη το 2001, γεγονός που ασφαλώς περιόρισε τις δυνατότητες αυτοχρηματοδότησης. Επιπλέον, πολλές εταιρίες, κυρίως μεγάλου μεγέθους, ολοκλήρωσαν τον κύκλο των επενδυτικών προγραμμάτων τα

⁵ Βλ. Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2002, ο.π. σελ. 165.

⁶ Σύμφωνα με στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η αύξηση τιμών των πρώτων υλών, εξαιρουμένων των καυσίμων, σε δολαριακούς όρους ήταν 3,7% το 2002. (Βλ. IMF, *World Economic Outlook*, Απρίλιος 2003).

⁷ Το ευρώ ανατιμήθηκε έναντι του δολαρίου κατά 5,5%. (Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, *Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας*, Ιανουάριος 2003).

⁸ Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος η παραγωγικότητα στον μη αγροτικό τομέα βελτιώθηκε μεταξύ 3,5% και 3,9% το 2002. Η εκτίμηση διαφέρει ανάλογα με τον ορισμό και τις πηγές των δεδομένων που χρησιμοποιούνται. (Βλ. Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2003, ο.π. σελ. 172).

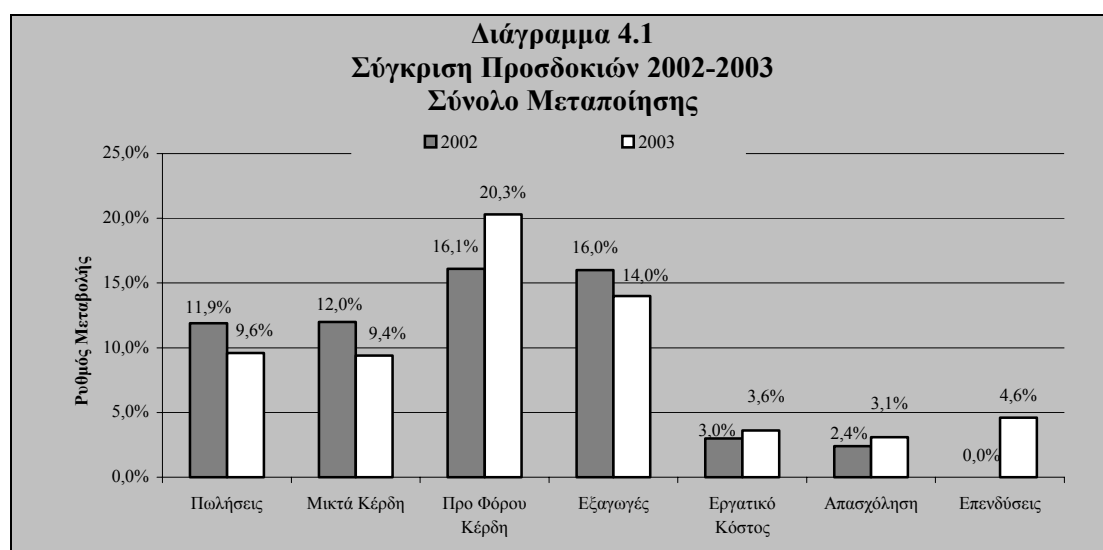
οποία είχαν αναλάβει. Ενδεικτική είναι η εκτίμηση από την παρούσα έρευνα ότι οι μεγάλες βιομηχανίες περιόρισαν τις επενδύσεις τους κατά ποσοστό που ξεπερνά το 40,0%. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι θα πρέπει να εξετασθεί η βαρύτητα των παραπάνω παραγόντων καθώς και το αν οι λόγοι που προκάλεσαν την μείωση των επενδύσεων είναι μόνιμοι ή παροδικοί. Αυτό θα βοηθήσει να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ταχεία ανάκαμψη των επενδύσεων. Πάντως, όσον αφορά την επίπτωση των μειωμένων επενδύσεων το 2002 στο κόστος πωληθέντων αυτή θα πρέπει να ήταν ευεργετική, επειδή οι μειωμένες επενδύσεις συντελούν στην συγκράτηση της ανόδου των ενσωματωμένων στο κόστος πωληθέντων αποσβέσεων της χρήσης.

Όσον αφορά τα καθαρά προ φόρου κέρδη, θα πρέπει ως συνήθως να υπογραμμισθεί ότι η εκτίμηση είναι παρακινδυνευμένη, λόγω του χαμηλότερου ποσοστού απόκρισης σε σχέση με άλλες ερωτήσεις. Φαίνεται ωστόσο ότι δεν υπήρξε το 2002 και νέα μείωση των κερδών όπως αυτή που είχε καταγραφεί το 2001. Εάν δεν ληφθεί υπ' όψιν ο κλάδος του πετρελαίου, ο οποίος πέτυχε μεγάλη αύξηση κερδών, ενδέχεται να καταγραφεί ισχνή αύξηση κερδών και ενδεχομένως μικρότερη των πωλήσεων. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα να μην υπάρξει ουσιώδης μεταβολή στο ποσοστό καθαρού κέρδους, δηλαδή στον λόγο των καθαρών κερδών προς τις πωλήσεις⁹. Η στασιμότητα του ποσοστού καθαρού κέρδους, δεν είναι δυνατόν να οφείλεται στην αύξηση του κόστους πωληθέντων που όπως προαναφέρθηκε εκτιμάται ότι ήταν συγκρατημένη. Επιπλέον, τα χαμηλά επιτόκια πρέπει να συγκράτησαν ή και να μείωσαν ελαφρά τις χρηματοοικονομικές δαπάνες. Συνεπώς, θα πρέπει να οφείλεται στην αύξηση των δαπανών προώθησης και διάθεσης των προϊόντων και στην κακή πορεία του χρηματιστηρίου που επηρέασε αρνητικά το μη λειτουργικό αποτέλεσμα. Είναι φυσιολογικό να αναμένει κανένας ότι σε ένα περιβάλλον εντεινόμενου ανταγωνισμού και διεθνούς επιβράδυνσης, οι ελληνικές βιομηχανίες δαπάνησαν περισσότερο προκειμένου να διατηρήσουν θετικό τον ρυθμό μεταβολής των πωλήσεών τους. Η πραγματοποίηση ζημιών από την μείωση των τιμών των μετοχών στο χρηματιστήριο κατά το 2002 πιθανώς επηρέασε αρνητικά την κερδοφορία. Αυτό θα πρέπει να έγινε ιδιαίτερα αισθητό από τις μεγάλες βιομηχανίες των οποίων τα κέρδη ήταν και πάλι μειωμένα.

⁹ Αντίστοιχες ενδείξεις αναφέρονται και στην Έκθεση του Διοικητή για το Έτος 2002, ο.π. σελ. 180.

4. Οι Προσδοκίες της Βιομηχανίας για το 2003

Οι βιομηχανίες φαίνεται ότι αισιοδοξούν για το 2003 και αναμένουν βελτίωση των αποτελεσμάτων τους. Ωστόσο, η αισιοδοξία είναι μετριασμένη, έναντι της περυσινής. Συγκεκριμένα, οι στόχοι για τις πωλήσεις, τις εξαγωγές και τα μικτά κέρδη είναι λιγότερο φιλόδοξοι από εκείνους που είχε καταγράψει η περυσινή έρευνα για το 2002. Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν ανεξαρτήτως του εάν συμπεριληφθεί ή εξαιρεθεί ο κλάδος επεξεργασίας πετρελαίου. Πρέπει επίσης να υπογραμμισθεί ότι η αισιοδοξία είναι περισσότερο έντονη μεταξύ των μονάδων μικρού-μεσαίου μεγέθους. Οι προσδοκίες όμως για τα προ φόρου κέρδη είναι περισσότερο ευοίωνες από τις αντίστοιχες περυσινές. Τούτο πρωτίστως οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλες ζημιολόγες εταιρίες ελπίζουν σε σημαντικές μειώσεις των ζημιών τους και όχι τόσο σε αναμενόμενες εντυπωσιακές αυξήσεις κερδών μεγάλων κερδοφόρων.

Οι κυριότεροι παράγοντες, οι οποίοι είναι δυνατόν να επηρέασαν ευνοϊκά τις απόψεις της βιομηχανίας είναι προφανώς ο ταχύς ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ, τα Ολυμπιακά έργα και οι εισροές πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, με την έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράκ, τελείωσε μία μακρά περίοδος αβεβαιότητας. Πρέπει ωστόσο να τονισθεί ότι σε έρευνες που διεξάγονται στις αρχές κάθε έτους υπάρχει ο κίνδυνος να καταγραφεί αισιοδοξία που δεν συμβαδίζει με τα πραγματικά οικονομικά δεδομένα με αποτέλεσμα να διαψεύδεται στη συνέχεια. Δεδομένου δε ότι φέτος το ποσοστό ανταπόκρισης της έρευνας ήταν χαμηλότερο του αντιστοίχου περυσινού, υπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος οι εκτιμήσεις που προκύπτουν να είναι λιγότερο αντιπροσωπευτικές.

Από την επεξεργασία των απαντήσεων των επιχειρήσεων προκύπτει ότι οι πωλήσεις του συνόλου της μεταποίησης αναμένεται να αυξηθούν με ρυθμό σημαντικά υψηλότερο αυτού που επετεύχθη το 2002. Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως είχε καταγραφεί και από την έρευνα του 2002, οι μικρού-μεσαίου μεγέθους μονάδες είναι περισσότερο αισιόδοξες. Αντίστοιχη είναι και η εικόνα, η οποία προκύπτει για τις εξαγωγές.

Η αναμενόμενη αύξηση των μικτών κερδών είναι αντίστοιχη αυτής των πωλήσεων¹⁰. Η βελτίωση αυτή συμβαδίζει με τις προσδοκίες για μικρότερη αύξηση του εργατικού κόστους, μετά την επιτάχυνσή της το 2002, την συνεχιζόμενη άνοδο του ευρώ και την πτώση των τιμών του πετρελαίου.

¹⁰ Το ίδιο είχε καταγραφεί και από την έρευνα του 2002.

Όπως αναφέρθηκε ήδη, ιδιαίτερα έντονη αισιοδοξία επικρατεί όσον αφορά τα προ φόρου κέρδη. Συγκεκριμένα, προβλέπεται απότομη αύξησή τους κατά περισσότερο από 20%. Η προβλεπόμενη αύξηση στα κέρδη των μεγάλων βιομηχανιών είναι ακόμη μεγαλύτερη. Αυτό εν πολλοίς οφείλεται στο γεγονός ότι σημαντικές ζημιολύγες επιχειρήσεις δήλωσαν ότι θα περιορίσουν το αρνητικό τους αποτέλεσμα το 2003.

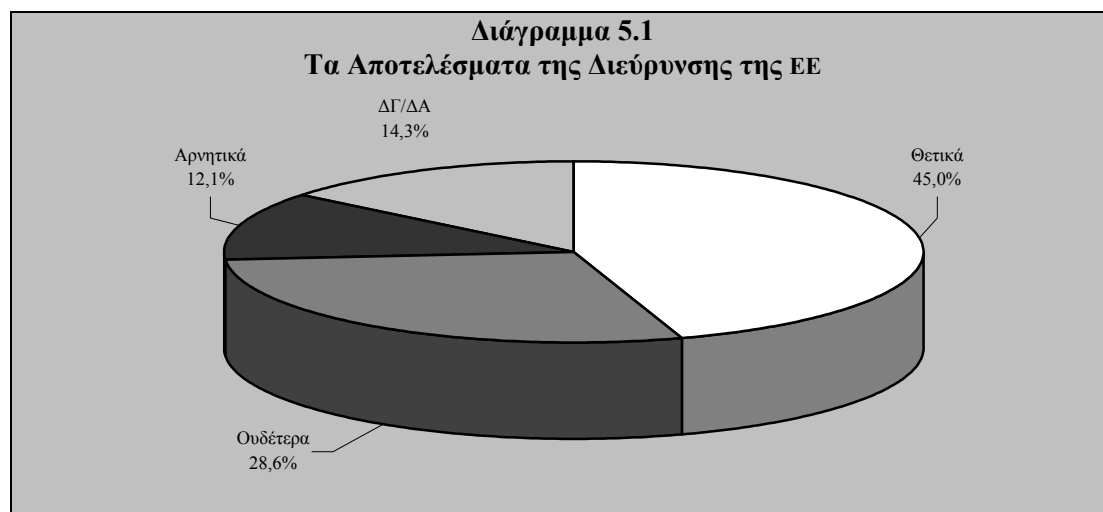
Επιπλέον, θα πρέπει να αναμένεται μικρή ανάκαμψη των επενδύσεων το 2003, μετά την μείωση την οποία υπέστησαν το προηγούμενο έτος. Η εκτίμηση αυτή βεβαίως πιθανόν να αποδειχθεί πολύ αισιόδοξη, δεδομένου ότι η ομάδα των μεγάλων βιομηχανιών προβλέπει νέα μείωση επενδύσεων· οι μικρές-μεσαίες μονάδες ωστόσο προτίθενται να αυξήσουν τις επενδύσεις τους. Τέλος, οι βιομηχανίες, ιδιαίτερα οι μεσαίες και μικρές, σχεδιάζουν να αυξήσουν το προσωπικό τους. Φαίνεται λοιπόν ότι οι επενδύσεις που προγραμματίζουν συνδέονται με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Εν κατακλείδι, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι η μεταποίηση είναι από τους πλέον ανοικτούς τομείς της ελληνικής οικονομίας στα ρεύματα του διεθνούς οικονομικού ανταγωνισμού και ιδιαίτερα σε εκείνα που κυριαρχούν στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά. Ένα μεγάλο ποσοστό της παραγωγής της εξάγεται, αλλά και στην εγχώρια αγορά ο ανταγωνισμός από τις εισαγωγές είναι ιδιαίτερα οξύς. Το ενιαίο νόμισμα αναμφίβολα εξασφαλίζει ένα σταθερό νομισματικό πλαίσιο και, στην παρούσα συγκυρία, χαμηλά επιτόκια. Παράλληλα όμως αποκλείει παρεμβάσεις που είχαν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς στο παρελθόν και οι οποίες είναι ούτως ή άλλως αμφίβολης αποτελεσματικότητας σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Το κλειδί για την επιτυχία είναι πλέον η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας· προκειμένου δε αυτή να ενισχυθεί απαιτείται η ταχεία βελτίωση της παραγωγικότητας που εξασφαλίζεται μέσα από επιτυχείς επενδυτικές επιλογές που εκσυγχρονίζουν την παραγωγική βάση τόσο με νέες τεχνολογικές μεθόδους όσο και με ανθρώπινο δυναμικό υψηλών προδιαγραφών.

5. Οι Απόψεις των Εκπροσώπων της Μεταποίησης για τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με την είσοδο 10 νέων χωρών είναι μία από τις σημαντικότερες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και αναμφιβόλως θα επηρεάσει τις τύχες της ελληνικής οικονομίας. Οι απόψεις, συνεπώς, των εκπροσώπων της μεταποίησης παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα μάλιστα καθώς δεν έχει γίνει άλλη προσπάθεια συστηματικής καταγραφής τους.

Η σχετική πλειονότητα των επιχειρήσεων κείται ευμενώς προς τη διεύρυνση· ιδιαίτερα δε οι μεγάλου μεγέθους, όπου το σχετικό ποσοστό προσεγγίζει το 60%. Ως σημαντικότερα θετικά αποτελέσματα θεωρούνται η δημιουργία ευκαιριών για εξαγωγές και ο περιορισμός της συναλλαγματικής αβεβαιότητας. Πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το ποσοστό που ανέφερε ότι θα δημιουργηθούν νέες επενδυτικές ευκαιρίες είναι εξαιρετικά χαμηλό, μόλις 1,6%. Τούτο πιθανόν να σημαίνει ότι οι βιομηχανίες δεν θεωρούν ότι οι προς ένταξη χώρες διαθέτουν συγκριτικά πλεονεκτήματα αντίστοιχα αυτών των γειτονικών βαλκανικών χωρών στις οποίες έγιναν ελληνικές επενδύσεις.

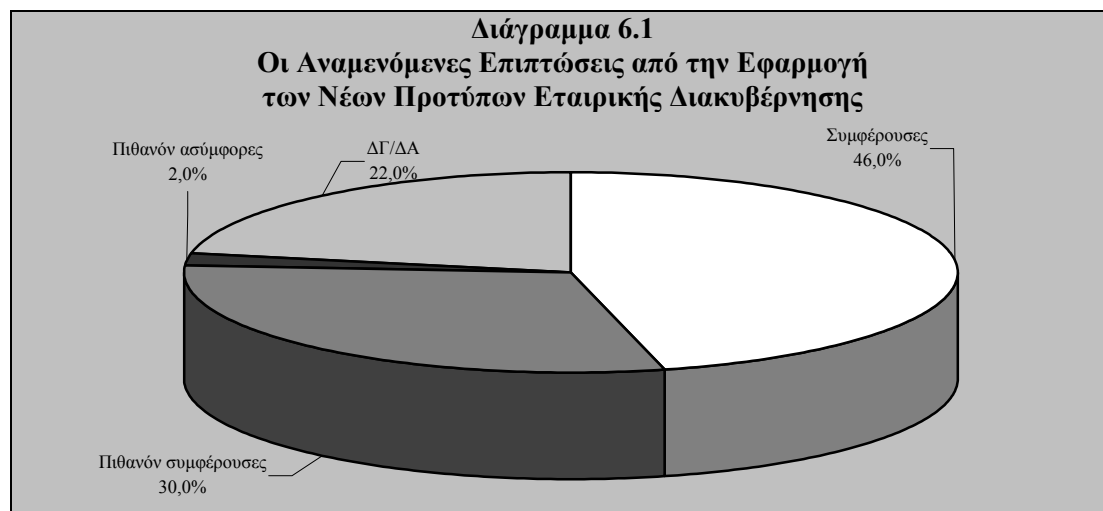
Υπάρχει όμως και ένα τμήμα της βιομηχανίας, το οποίο θεωρεί ότι η διεύρυνση θα έχει αρνητικές επιπτώσεις. Οι επιχειρήσεις αυτές ανησυχούν κυρίως για την όξυνση του ανταγωνισμού, λόγω του χαμηλότερου εργατικού κόστους στις εν λόγω χώρες.

Τέλος, περισσότερο από το ένα τέταρτο της βιομηχανίας εκτιμά ότι η διεύρυνση δεν θα έχει αξιοσημείωτες επιπτώσεις. Πέραν αυτού, υπάρχουν και αρκετές άλλες επιχειρήσεις, αποκλειστικώς δε μικρού-μεσαίου μεγέθους, οι οποίες είναι αβέβαιες για τα αποτελέσματα της διεύρυνσης.

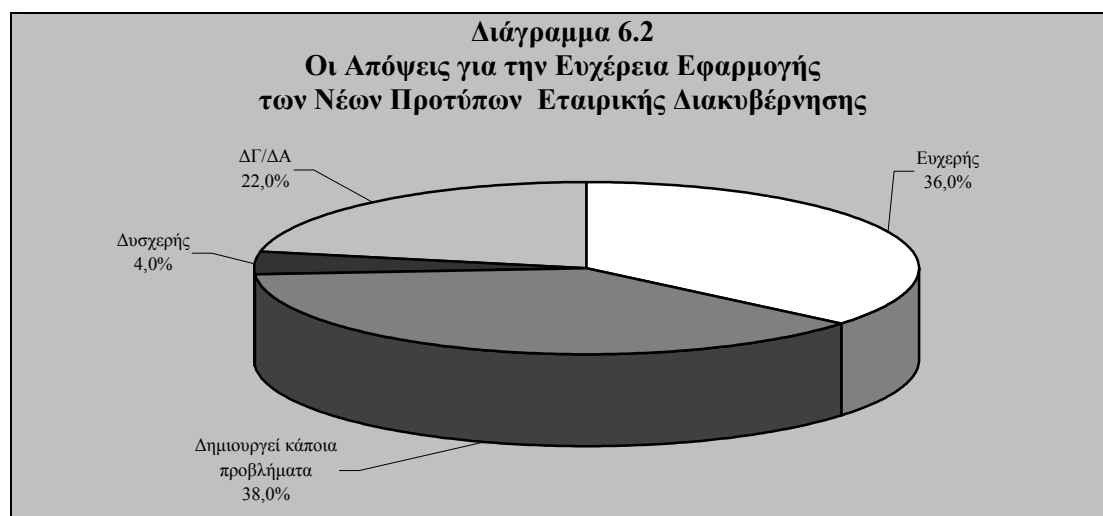
6. Οι Απόψεις των Εισηγμένων Βιομηχανιών για την Εφαρμογή των Νέων Προτύπων Εταιρικής Διακυβέρνησης και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων

Η εισαγωγή των νέων αρχών εταιρικής διακυβέρνησης και των διεθνών λογιστικών προτύπων δημιουργεί νέες συνθήκες λειτουργίας και ελέγχου των επιχειρήσεων και εκσυγχρονίζει την ελληνική νομοθεσία και πρακτική σύμφωνα με τα διεθνή κείμενα.

Η πλειονότητα των εισηγμένων βιομηχανιών¹¹ θεωρεί ότι η εισαγωγή των νέων προτύπων διακυβέρνησης είναι προς το συμφέρον τόσο των εταιριών, όσο και των υπολοίπων ενδιαφερομένων μερών¹², όπως οι εργαζόμενοι σε αυτές, οι πελάτες, οι προμηθευτές και, εν τέλει, ολόκληρη η κοινωνία.

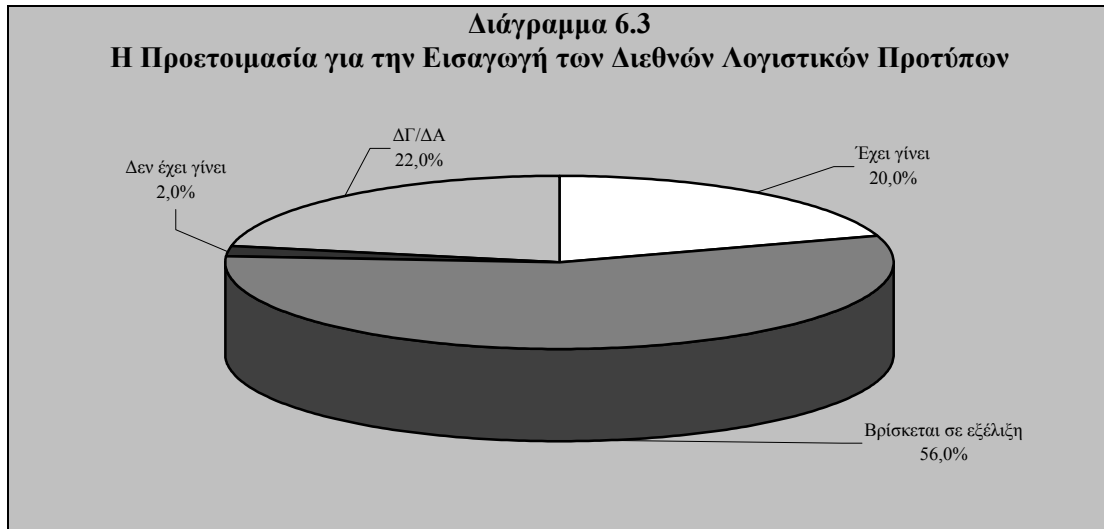
Οι απόψεις όμως δίστανται όσον αφορά την ευχέρεια εφαρμογής των διατάξεων των νόμων 3016/2002 και 3091/2002, με τους οποίους επιχειρείται η εισαγωγή συγχρόνων κανόνων διακυβέρνησης. Συγκεκριμένα, ποσοστό 36,0% θεωρεί ότι η εφαρμογή των διατάξεων των εν λόγω νόμων είναι ευχερής. Υψηλότερο όμως είναι το μερίδιο εκείνων που θεωρούν ότι υπάρχουν κάποια προβλήματα. Υπάρχει τέλος και ένα μικρό τμήμα, στο οποίο η εισαγωγή των νέων κανόνων δημιουργεί δυσχέρειες. Επισημαίνεται πάντως ότι περισσότερες από το 20% των εταιριών αρνήθηκαν ή δεν μπόρεσαν να απαντήσουν.

¹¹ Το δείγμα περιελάμβανε 50 εισηγμένες βιομηχανίες.

¹² Δεν υπάρχει δόκιμος μονολεκτικός όρος στην ελληνική για την έννοια του stakeholder.

Επιπλέον, όσον αφορά την προετοιμασία για την εισαγωγή των διεθνών λογιστικών προτύπων, το ένα πέμπτο των επιχειρήσεων του δείγματος δήλωσαν ότι είναι ήδη έτοιμες, ενώ περισσότερες από τις μισές βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της προετοιμασίας.

Παράρτημα Πινάκων

Πίνακας 1
Το Σημαντικότερο Οικονομικό Γεγονός του 2002
(%)

Γεγονός	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Εισαγωγή ευρώ	57,6	51,7	57,3
Πορεία ισοτιμίας ευρώ/δολαρίου	3,3	8,6	3,5
Επιβράδυνση παγκόσμιας ανάπτυξης	9,9	13,3	10,0
Αβεβαιότητα λόγω πολέμου στο Ιράκ	3,9	6,7	4,1
Πτώση των κεφαλαιαγορών	4,4	6,2	4,5
Αρνητικές επιπτώσεις της 11 ^{ης} Σεπτεμβρίου	0,8	3,3	0,9
Κλαδικά Θέματα	6,3	2,7	6,1
Ολυμπιακά έργα/εγχώρια ανάπτυξη	2,5	1,5	2,5
Άλλο	7,6	4,5	7,4
Κανένα	1,4	0,0	1,3
ΔΓ/ΔΑ	2,4	1,6	2,4
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 2
Τα Αποτελέσματα από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002
(%)

Αποτελέσματα	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Υπήρξαν αρνητικά αποτελέσματα	66,3	67,4	66,3
Δεν υπήρξαν αρνητικά αποτελέσματα	33,7	32,6	33,7
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 3
Ανάλυση των Αποτελεσμάτων
από την Επιβράδυνση της Παγκόσμιας Οικονομίας το 2002
(%)

Αποτελέσματα	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Περιορισμός εγχώριας ζήτησης	34,0	29,6	33,8
Περιορισμός εξαγωγών	16,7	29,1	17,2
Αναβολή/ματαίωση επενδύσεων	9,7	3,9	9,5
Μείωση/στασιμότητα απασχόλησης	3,6	1,4	3,5
Άλλο	2,2	3,4	2,3
Δεν υπήρξαν αρνητικά αποτελέσματα	33,7	32,6	33,7
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 4
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002

Σύνολο Μεταποίησης			
Πωλήσεις ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.205.206	2.934.387	9,2
≥ €30 εκ.	100.567.744	99.639.058	0,9
Σύνολο	7.109.894	6.812.691	4,4
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	606.780	542.780	11,8
≥ €30 εκ.	21.243.749	19.667.590	8,0
Σύνολο	1.434.418	1.309.773	9,5
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	212.680	161.682	31,5
≥ €30 εκ.	5.966.681	6.407.350	-6,9
Σύνολο	443.442	412.162	7,6
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	712.034	597.383	19,2
≥ €30 εκ.	23.620.331	25.310.151	-6,7
Σύνολο	1.630.763	1.588.479	2,7
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	479.267	434.101	10,4
≥ €30 εκ.	13.481.421	13.048.997	3,3
Σύνολο	1.000.714	940.016	6,5
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	32	32	-1,9
≥ €30 εκ.	501	501	-0,1
Σύνολο	50	51	-1,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση			
	(€)		
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	173.150	251.204	-31,1
≥ €30 εκ.	6.711.738	11.410.044	-41,2
Σύνολο	435.377	698.725	-37,7

Πίνακας 5
Εκτιμήσεις για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2002

Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου

Πωλήσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.205.206	2.934.387	9,2
≥ €30 εκ.	78.599.651	76.163.020	3,2
Σύνολο	6.165.721	5.809.857	6,1
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	606.780	542.780	11,8
≥ €30 εκ.	19.943.917	18.696.674	6,7
Σύνολο	1.366.092	1.255.629	8,8
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	212.680	161.682	31,5
≥ €30 εκ.	5.130.351	5.909.001	-13,2
Σύνολο	405.783	387.362	4,8
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	712.034	597.383	19,2
≥ €30 εκ.	19.879.738	20.314.561	-2,1
Σύνολο	1.464.693	1.371.618	6,8
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	479.267	434.101	10,4
≥ €30 εκ.	13.239.877	12.846.370	3,1
Σύνολο	980.338	921.494	6,4
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	32	32	-1,9
≥ €30 εκ.	498	499	-0,2
Σύνολο	50	50	-1,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2002	2001	% Μεταβολή
< €30 εκ.	173.150	251.204	-31,1
≥ €30 εκ.	5.565.187	10.932.428	-49,1
Σύνολο	384.879	670.624	-42,6

Πίνακας 6
Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003

Σύνολο Μεταποίησης			
Πωλήσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.970.650	3.562.705	11,5
≥ €30 εκ.	104.856.499	97.083.733	8,0
Σύνολο	7.932.137	7.234.997	9,6
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	723.997	667.523	8,5
≥ €30 εκ.	22.586.844	20.499.696	10,2
Σύνολο	1.582.485	1.446.274	9,4
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	347.765	304.608	14,2
≥ €30 εκ.	8.421.409	6.618.561	27,2
Σύνολο	664.793	552.538	20,3
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	1.076.328	874.849	23,0
≥ €30 εκ.	28.566.948	26.768.518	6,7
Σύνολο	2.155.803	1.891.616	14,0
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	542.937	521.504	4,1
≥ €30 εκ.	12.630.581	12.249.935	3,1
Σύνολο	1.017.582	982.045	3,6
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	36	35	4,7
≥ €30 εκ.	514	512	0,5
Σύνολο	55	53	3,1
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση			
(€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	284.702	249.866	13,9
≥ €30 εκ.	5.368.251	5.682.865	-5,5
Σύνολο	484.318	463.204	4,6

Πίνακας 7
Προσδοκίες για τα Βασικά Μεγέθη της Μεταποίησης το 2003

Μη Συμπεριλαμβανομένου του Κλάδου Επεξεργασίας Πετρελαίου

Πωλήσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	3.970.650	3.562.705	11,5
≥ €30 εκ.	87.427.504	79.907.732	9,4
Σύνολο	7.177.726	6.496.488	10,5
Μικτά Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	723.997	667.523	8,5
≥ €30 εκ.	21.573.218	19.454.963	10,9
Σύνολο	1.525.189	1.389.486	9,8
Προ Φόρου Κέρδη ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	347.765	304.608	14,2
≥ €30 εκ.	6.707.540	4.863.719	37,9
Σύνολο	592.158	479.805	23,4
Εξαγωγές ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	1.076.328	874.849	23,0
≥ €30 εκ.	19.647.827	18.264.161	7,6
Σύνολο	1.789.993	1.543.084	16,0
Εργατικό Κόστος ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	542.937	521.504	4,1
≥ €30 εκ.	12.351.061	11.974.914	3,1
Σύνολο	996.699	961.635	3,6
Αριθμός Απασχολουμένων ανά Επιχείρηση			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	36	35	4,7
≥ €30 εκ.	508	505	0,6
Σύνολο	55	53	3,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις ανά Επιχείρηση (€)			
Ενεργητικό	2003	2002	% Μεταβολή
< €30 εκ.	284.702	249.866	13,9
≥ €30 εκ.	4.994.093	5.355.078	-6,7
Σύνολο	465.674	446.049	4,4

Πίνακας 8
Η Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι Επιδράσεις της
(%)

Αποτελέσματα	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Θετική	44,4	59,7	45,0
Ουδέτερη	28,7	27,6	28,6
Αρνητική	12,0	12,7	12,1
ΔΓ/ΔΑ	14,9	0,0	14,3
Σύνολο	100,0	100,0	100,0

Πίνακας 9
Οι Επιπτώσεις από τη Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(%)

Αποτελέσματα	Ενεργητικό		Σύνολο
	< €30 εκ.	≥ €30 εκ.	
Θετικές	44,4	59,7	45,0
Αύξηση εξαγωγών	30,8	38,8	31,2
Εξάλειψη συναλλαγματικής αβεβαιότητας	11,3	15,1	11,5
Επενδυτικές ευκαιρίες	1,5	2,8	1,6
Οφέλη για τις ήδη εγκατεστημένες εταιρίες	0,7	3,1	0,8
Ουδέτερες	28,7	27,6	28,6
Αρνητικές	12,0	12,7	12,1
Αύξηση ανταγωνισμού λόγω χαμηλού εργατικού κόστους	8,4	7,7	8,4
Μεταφορά κονδυλίων της ΕΕ στις νέες χώρες	0,0	2,4	0,1
Άλλη	3,6	2,6	3,6
ΔΓ/ΔΑ	14,9	0,0	14,3
Σύνολο	100,0	100,0	100,0